

Espoon kaupunki

Itäranta asemakaavoitus

Liito-oravaselvitys 2022

1.6.2022

Luontotieto Keiron Oy

Hanke: Itäranta asemakaavoitus, liito-oravaselvitys 2022

Toimeksiantaja: Espoon kaupunki kaupunkisuunnittelukeskus, Ina Westerlund

Valmistumispäivä xx.5.2022

Teksti ja kuvat ©Luontotieto Keiron Oy 2022

Tekijät: Anu Luoto, Susanna Pimenoff

Pohjakartat © Espoon kaupunki 2022

Kansikuva: Keilaniemenpuistoon on istutettu liito-oravan suosimia puulajeja mm. haapoja.
Kuva on otettu kohteiden 4-5 suuntaan, oikealle jää kohteen 6 puustoa.

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Selvitysalueen sijainti ja yleiskuvaus	1
3	Liito-oravan kartoitus	2
3.1	Kartoitus maastossa	2
3.2	Liito-oravakohteiden arvottamisen perusteet	2
4	Tulokset	3
4.1	Aiemmat havainnot	3
4.2	Liito-oravakohteet vuonna 2022.....	4
4.2.1	Ydinalueet	6
4.2.2	Elinalueet	7
4.2.3	Soveltuvat metsät	8
4.3	Liito-oravan ekologiset yhteydet.....	9
5	Johtopäätökset ja suositukset.....	11
6	Lähdeluettelo	12

1 Johdanto

Liito-oravaselvityksen tavoitteena oli selvittää liito-oravan esiintyminen kaava-alueella ja näin päivittää vuonna 2017 tehdyn luontoselvityksen liito-oravatiedot.

Toimeksiantajan yhteyshenkilönä on toiminut maisema-arkkitehti Ina Westerlund. Hänen lisäksi työn ohjausryhmään ovat kuuluneet arkkitehti Minna Järvenpää, maisema-arkkitehti Jenny Asanti ja aluearkkitehti Sampo Sikiö kaupunkisuunnittelukeskuksesta sekä ympäristöasiantuntija Laura Lundgren Espoon ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksesta.

Liito-oravaselvityksen maastotyön teki ja raportin laati biologi, FM Anu Luoto. Työtä on ohjannut biologi, FM Susanna Pimenoff Luontotieto Keiron Oy:stä. Raportin kuvat ovat Anu Luodon.

2 Selvitysalueen sijainti ja yleiskuvaus

Itärannan selvitysalue sijaitsee Etelä-Espoossa Länsiväylän ja kehä I:n rajaamassa kulmauksessa. Kehä I eli Hagalundintie rajaa aluetta pohjoisessa ja idässä. Idässä alue rajautuu myös uuteen Keilaniemenpuistoon (kehä I kansipuisto). Lännessä rajan muodostaa Otsolahti. Etelässä rajan muodostaa Itä metsän rakentamaton metsäalue. Selvitysalueen halki kulkee Itäranta –niminen pääkatu, jonka puolivälistä erkaantuu Harjuviita –niminen katu. Selvitysalueen pinta-ala on noin 22 hehtaaria.

Kuva 1 Selvitysalueen sijainti osoitetaan sinisellä reunaviivalla.

3 Liito-oravan kartoitus

3.1 Kartoitus maastossa

Liito-oravan esiintyminen todetaan ulostepapanoiden perusteella. Maastossa etsitään papanoita liito-oravien suosimien suurten puiden, yleensä kuusten ja haapojen juurilta. Maastotyö tehdään papanoiden löytämisen kannalta parhaiten soveltuvaan aikaan keväällä.

Papanoiden esiintymisestä ei aina voida päätellä, että jokainen metsäinen alue, josta löytyy liito-oravan yksittäisiä papanoita, olisi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka. Perusteena tähän on se, että liito-oravat, varsinkin koiraat, liikkuvat elinpiirinsä eri osissa laajalla alueella. Liito-orava käyttää elinpiirinsä osia vaihtelevasti eri vuodenaikoina ja vuosina.

Maastokartoitukseen käytettiin noin 4 tuntia maaliskuun lopussa 31.3.2022. Kartoitussajankohta oli hyvä, sillä ennen kartoituskäyntiä oli ollut useita poutapäiviä. Ajan kohtaan nähden runsas lumipeite ei haitannut kartoituksen tekemistä ja papanat olivat puiden juurilla selvästi näkyvillä. Kartoitus tehtiin jalan GPS-paikanninta hyödyntäen. Maastotyön teki FM Anu Luoto.

Papanoita etsittiin ensisijaisesti suurimpien kuusten ja haapojen tyviltä. Lisäksi tarkastettiin suurimpia tervaleppiä sekä satunnaisesti myös vaahteroita. Myös kolopuut pyrittiin löytämään. Kolopuiden havaitseminen ei aina ole aivan yksinkertaista, koska kartoittaja keskittyy enimmäkseen tarkkailemaan puiden tyviä. Kolojen esiintymistä tarkkailtiin etenkin kääpien vaivaamista haavoista sekä puista, joiden alla näkyi tikan työstämiä lastuja. Lisäksi haavoilta, joiden tyviltä löydettiin papanoita, etsittiin myös mahdollista koloa. Papanapuut, arvio papanoiden määrästä ja kolopuiden sijainnit tallennettiin GPS-paikantimeen. Laitteen osoittama sijainti voi metsäisessä ympäristössä heittää $\pm 2 - 10$ m.

Maastokarttana käytettiin Espoon kantakarttaa mittakaavassa 1:3 000. Kohteiden rajaamisessa käytettiin apuna GPS-paikanninta, jolta siirrettiin tiedot paikkatieto-ohjelmaan.

3.2 Liito-oravakohteiden arvottamisen perusteet

Kohteet arvotettiin tehtyjen havaintojen ja ulkoisten piirteiden perusteella kolmeen luokkaan: ydinalue, elinalue sekä soveltuva metsä. Yksityiskohtaisemmat luokitteluperusteet löytyvät liitteestä 1, jossa esitellään liito-oravaselvityksiin liittyvää käsitteistöä.

Kiteytettynä kohteet arvotettiin kolmeen luokkaan:

- 1) Ydinalue. Alue, jolta löydettiin liito-oravan jätöksiä ja joka puuston sekä muiden ominaisuuksien osalta on liito-oravalle erittäin tärkeä osa elinpiiriä. Ydinalueella sijaitsee liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka, joka on tiukasti suojeltu (LsL 49 §). Ydinalueelta löytyy yleensä pesäpuu tai ainakin kolopuu.
- 2) Elinalue. Rajausta on puustonsa ja muiden ominaisuuksien perustella osa liito-oravan elinpiiriä. Rajaukselta on tehty kartoituksessa yksittäisiä papanahavaintoja.
- 3) Soveltuva metsä. Metsän ominaisuuksien perusteella liito-oravalle soveltuva metsä, josta kartoitusajankohtana ei löytynyt liito-oravan papanoita. Kohde voi tulla liito-oravan asuttamaksi lähitulevaisuudessa, jolloin siitä tulee ydinalue tai elinalue. Soveltuvat metsät voivat olla ominaispiirteiltään keskenään varsin erilaisia kuten vanhempi kuusivaltainen sekametsä, lähinnä liito-oravan ruokailualueeksi soveltuva, lehtipuuvaltainen metsikkö tai nuorehko tasaikäinen kuusikko. Tulevaisuudessa kohteelta voi löytyä liito-oravan papanoita, koska siihen on puustoiset yhteydet.

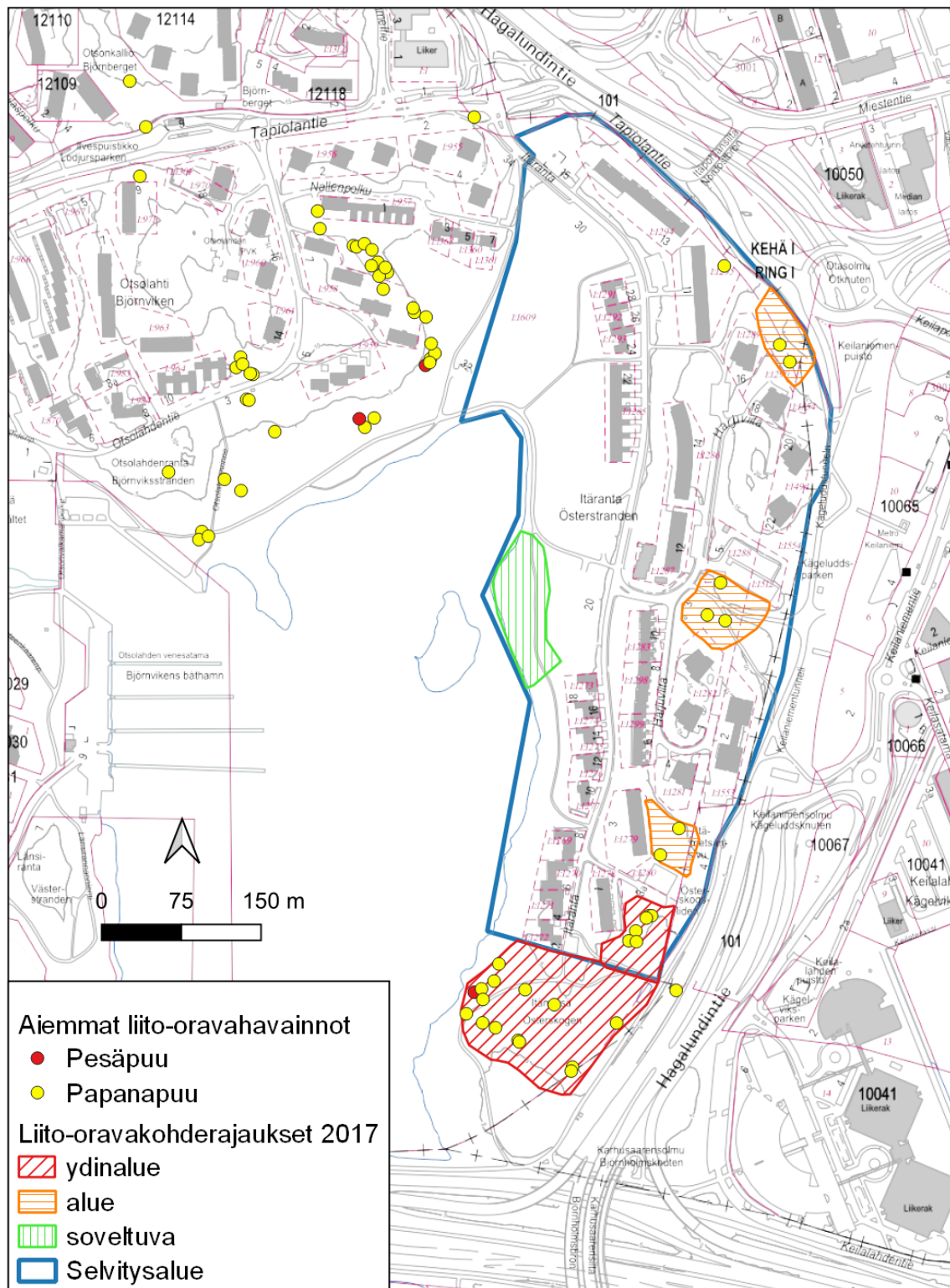
4 Tulokset

4.1 Aiemmat havainnot

Itärannan selvitysalueen ensimmäiset liito-oravahavainnot on tehty Espoon liito-oravien kokonaisselvityksen maastotöiden yhteydessä vuonna 2014 (Espoon liito-oravatietokanta, paikkatiedot). Itämetsän alueelle, selvitysalueen eteläpuolella on rajattu ydinalue vuonna 2016 (Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2016). Vuonna 2016 Itämetsän alueelta on tehty myös muutamia uusia havaintoja, joita ei löydy Espoon liito-oravatietokannasta.

Vuonna 2017 Itärannan alueelta tehtiin asemakaavoitusta varten luontoselvitys (Luontotieto Keiron Oy, 2017), jonka yksi osa liito-oravakartoitus oli. Itärannan alueelta rajattiin kaksi kohdetta ydinalueena, joista toinen sijoittui Itämetsään varsinaisen selvitysalueen ulkopuolelle. Kaikkiaan selvityksessä rajattiin 5 liito-oravakohdetta tehtyjen havaintojen sekä sopivan puuston perustella.

Itämetsän ydinalueen on todettu sekä vuoden 2016 lausunnossa että 2017 luontoselvityksessä sijaitsevan paikassa, josta liito-orava pystyy liikkumaan vain pohjoiseen Itärannan kaava-alueen lävitse. Alueella on liikkumisen mahdollistavaa puustoa myös piha-alueilla. Aiemmin tehtyjen havaintojen perustella vaikuttaa siltä, että alueen itäreuna on enemmän liito-oravan suosiossa ja siksi esimerkiksi vuonna 2017 toinen liito-oravayhteyden on arvioitu kulkevan itäreunalla. Liito-oravan on mahdollista käyttää myös piha- ja puistopuita liikkumiseen.

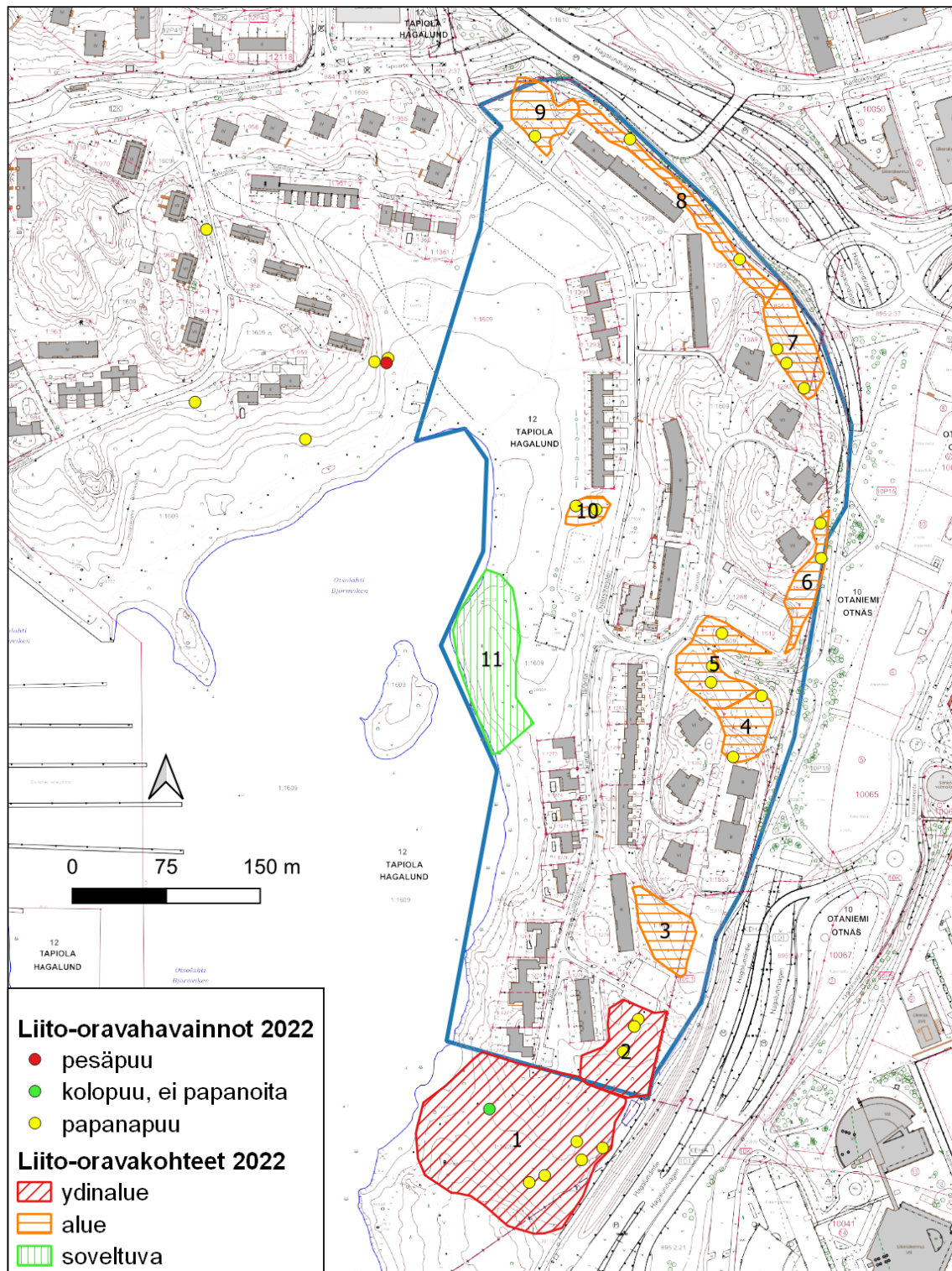

Kuva 2 Aiemmat liito-oravahavainnot selvitysalueelta ja sen lähistöltä sekä vuoden 2017 luontoselvityksen kohderajaukset.

4.2 Liito-oravakohteet vuonna 2022

Itärannan selvitysalueelta löydettiin maaliskuun lopun maastokäynnillä liito-oravan jätöksiä kaikkiaan 18 puulta. Lisäksi papanoita oli viidellä puulla Itämetsän ydinalueella. Papanoita löytyy kutakuinkin samoilta paikoilta kuin aiemminkin, mutta joitakin

myös uusista metsiköistä. Papanahavainnot sekä rajatut liito-oravakohteet esitetään kuvassa 3.

Kuva 3 Liito-oravakohteet ja –havainnot Itärannan selvitysalueella 2022.

4.2.1 Ydinalueet

Ydinalueita rajattiin edelleen kaksi kappaletta Itämetsän alueelta (kohteet 1 ja 2). Kohteen 1 pinta-ala on 1,6 ha ja kaava-alueen puolelle sijoittuvan kohteen 2 pinta-ala 0,34 hehtaaria. Yhdessä ne muodostavat noin 2 hehtaarin suuruisen ydinalueen.

Rajaukset ovat samat kuin vuonna 2017 sekä vuonna 2014. Puustossa ei ole tapahtunut vuoden 2017 jälkeen merkittäviä muutoksia. Kohde 1 on lehtipuuvaltaista sekametsää, jossa kasvaa myös yksittäisiä suuria kuusia. Valtapuina kasvaa koivua, harmaa- ja tervaleppää sekä haapaa. Kohde 2 on kuusivaltainen sekametsä, jossa osa kuusista on järeitä. Puuston kerroksellisuus tekee metsästä suotuisan liito-oravalle.

Kaikki papanat löydettiin järeiden kuusien alta. Papanoiden määrä kaikilla ydinalueilta havaituilla puilla oli varsin maltillinen. Varsinaista pesäpuuta ei ydinalueilta havaittu. Ydinalueelta 1 havaittiin kolohaapa, jonka alla ei ollut papanoita. Se voi silti olla liito-oravan käytössä. Vuonna 2014 yhdessä ranta-alueen tervalepistä on ollut pesäpuu. Kyseistä puuta ei tänä vuonna löydetty. Todennäköistä on, että ydinalueilla on havaitsematta jääneitä kolopuita. Ydinalueet on edelleen säilytetty ydinalueina aiempien havaintojen ja rajausten perusteella.

Kuva 4 Puustoa eteläisellä ydinalueella (kohde 1) Itämetsässä.

4.2.2 Elinalueet

Elinalueita on rajattu yhteensä 8 kappaletta (kohteet 3-10), joiden yhteispinta-ala on noin 4 hehtaaria. Lähes kaikilta elinalueiksi luokitelluilta kohteilta löytyi vuonna 2022 liito-oravapapanoita. Liito-orava on havaintojen perusteella käyttänyt keväällä 2022 laajempaa aluetta kuin vuonna 2017. Vain kaksi elinalueen kohderajasta sijoittuu samoihin metsiköihin kuin 2017 ja kaikkiaan viisi uutta kohdetta on rajattu havaintojen perusteella elinalueiksi.

Papanoita oli myös elinalueiden kohteilla melko vähän lukuun ottamatta kohdetta 7, josta löydettiin kahdelta lähekkäiseltä kuuselta molemmilta yli 100 papanaa. Runsas papanamäärä voi viitata pidempiaikaiseen oleskeluun kyseisessä metsikössä.

Puusto on elinalueilla säilynyt pääsääntöisesti ennallaan. Kohde 4 on kuusivaltainen metsikkö, jossa sekapuuna kasvaa koivua, harmaaleppää ja pihlajaa. Kuuset ovat halkaisijaltaan enimmäkseen 30-40 cm ja järeitä kuusia on muutamia. Kohde 5 on puustoltaan varsin samankaltainen kuin kohde 4. Se on kevyenliikenteenväylän rakentamisen vuoksi hiukan muuttanut muotoaan vuodesta 2017 (2017 kohde 4). Kohteella on aiemminkin ollut kevyenliikenteenväylä, mutta nyt se on jonkin verran levenytnyt (kuva 5). Puuston muutos ei kuitenkaan ole vaikuttanut liito-oravan esiintymiseen kyseisessä metsikössä.

Kohde 6 on uusi raja. Sen eteläosassa on kuusi-mäntysekametsää, jossa kasvaa myös koivua sekä etenkin pysäköintialueen reunoilla myös nuoria haapoja sekä harmaaleppiä. Pohjoisosa kerrostalon ja puistoalueen välissä on harvapuustoista ja nurmipohjaista. Toinen papanalöytö tehtiin vaahteralta.

Kohde 7 on kuusivaltainen rinne, jossa kasvaa muutamia järeitä kuusia sekä yksittäisiä haapoja. Rajauksen länsireuna on osittain piha-aluetta ja papanapuut sijoittuvat nurmialueen ja metsän rajalle.

Kohteet 8 ja 9 ovat harvapuustoisia piha-alueiden reunametsiköitä. Kohteella 8 on pääosin varttunutta koivua sekä yksittäisiä kookkaita kuusia, joista kahden tyveltä löydettiin muutamia papanoita. Myös kohteen 9 papanahavainnot tehtiin pihan reunan järeiltä kuusilta – muuten puusto muodostuu iäkkäistä koivuista sekä männyistä.

Erillinen kohde 10 on pieni tervaleppävaltainen metsikkö (kuva 6), jonka reunassa kasvaa myös muutamia kuusia. Papanoita löytyi kahden tervalepän tyveltä

Kuva 5 Keilaniemenpuistoa uuden kevyenliikenteen väylän alueelta. Kuvan vasempaan reunaan jää kohde 4 ja taustalla kohteen 6 puustoa.

Kuva 6 Liito-orava on ruokaillut kohteen 10 tervalepillä.

4.2.3 Soveltuvat metsät

Soveltuvia metsiä on rajattu yksi, kohde 11. Kohde oli rajattu soveltuvana myös vuonna 2017. Puustossa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kuusi- ja

mäntyvaltaisessa metsikössä sekapuuna kasvaa lähinnä koivua ja pihlajaa. Kuuset ovat keskikokoisia.

4.3 Liito-oravan ekologiset yhteydet

Liito-oravan ekologiset yhteydet ovat käytännössä säilyneet ennallaan vuoteen 2017 verrattuna. Yhteydet esitetään kuvassa 8. Liito-orava pystyy liikkumaan selvitysalueella melko esteettä, mistä kertovat myös lähes koko alueella tehdyt papanahavainnot. Yhteydet ovat pääosin puustoisia tai heikkoja, puuston rakenteesta ja lehtipuuvaltaisuudesta johtuen. Metsäisiä luokiteltuja yhteyksiä on ainoastaan eteläosaan rajatuilla ydinalueilla. Karttakuvassa 8 esitetyt aukkokohtat eivät ole ylityspääsemätömiä tällä hetkellä. Ne voivat muuttua sellaisiksi esimerkiksi yksittäisten puiden kaatumisen/kaatamisen takia.

Itärannan alueelta toimivat yhteydet muualle kulkevat yksinomaan alueen luoteis/pohjoisosasta länteen Otsolahden asutusalueelle sekä Tapiolantien yli pohjoiseen Itäkartanoon.

Yhteydet etelään katkeavat Länsiväylään, josta olisi yhteys vain Karhusaareen. Idässä liikennealueen kannelle rakennettu uusi Keilaniemenpuisto on vielä melko avointa. Lisäksi idempänä Keilaniemen tiiviisti rakennetulla alueella ei ole liito-oravalle soveltuvia metsiköitä. Pohjoiseen, Otaniemen alueelle ei ole suoraa yhteyttä Itärannasta, vaan liito-orava joutuu etsimään sopivaa ylityspaikkaa hiukan kauempana Hagalundintien (kehä I) varresta.

Kuva 7 Mahdollisia ylityspuita Tapiolantien varressa Itärannan kaava-alueen luoteispuolella.

Kuva 8 Liito-oravan kulkuyhteydet Itärannan selvitysalueella 2022.

5 Johtopäätökset ja suositukset

Itärannan kaava-alue on edelleen liito-oravan asuttama. Vuonna 2017 rajatut ydin-alueet ovat asuttuja, minkä lisäksi liito-orava on laajentanut jonkin verran elinaluetta selvitysalueen itäreunan metsiköissä.

Selvitysalueella ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia puuston osalta vuoteen 2017 verrattuna. Ainoa isompi muutos on alueen keskivaiheille tehty kevyen liikenteen väylä (kohde 5). Tämä ei ole kuitenkaan vaikuttanut liito-oravan viihtymiseen kyseisessä metsikössä, vaan kohde on edelleen osa liito-oravan elinaluetta.

Itärannan kaava-alueen viereen on syntynyt kehä I:n kansituksen myötä uusi puistoalue, joka toistaiseksi on vielä suurelta osin avointa aluetta. Puistoon on kuitenkin istutettu myös puustoa, joka seuraavina vuosikymmeninä voi olla merkityksellistä myös liito-oravalle. Järeytyvän puuston arvo liito-oravalle kasvaa ajan mittaan, etenkin puiston länsireunassa. Kansirakenteen päälle istutettujen puiden merkitykseen vaikuttaa niiden mahdollinen uusimistarve. Puiston itäpuolelle jäävä Keilaniemen alue on tiiviisti rakennettua, eikä siellä ole liito-oravalle soveltuvia metsiköitä, joten Keilaniemenpuiston merkitys liito-oravayhteytenä on vähäinen.

Liito-oravayhteydet kulkevat selvitysalueen läpi etelä-pohjoissuuntaisesti. Suunnittelussa tulee huomioida, etteivät nyt olemassa olevat yhteydet katkea esim. rakentamisen vuoksi yhtä aikaa. Liito-orava pystyy käyttämään myös kiinteistöjen pihapuita. Monilla kiinteistöillä puusto on vanhahkoa ja esim. koivut alkavat olla elinikänsä loppupuolella. Tästä syystä on tarpeen ryhtyä istuttamaan uutta puusukupolvea, jotta yhteydet eivät katkea useiden pihapuiden samanaikaisen kaatamisen vuoksi.

Selvitysalueelle ei ole suunnitteilla merkittävästi uutta rakentamista. Ainoa kohde on tällä hetkellä pysäköintialueena toimivan tontin rakentaminen liito-oravakohteen 5 pohjoisreunalla. Kyseisen kiinteistön eteläraja tulee liito-oravakohteen puolelle, jonka puusto nykyisellään kasvaa pysäköintialueen reunaan saakka. Reuna-alueella kasvaa jonkin verran haapaa ja keskikokoisia kuusia. Nämä puut ovat sopeutuneet kasvamaan avoimissa olosuhteissa, mutta mikäli ne kaadetaan, joutuvat jäljelle jääneet puut sopeutumaan uuteen tilanteeseen. Tämä voi aiheuttaa puuston kunnon heikkenemistä ja kuolemista, mikä kaventaa liito-oravametsikkö entisestään. Suositeltavaa on pyrkiä säästämään olemassa olevaa puustoa ja tarvittaessa tarkkuusmittaamaan sen sijainti.

6 Lähdeluettelo

Luontotieto Keiron Oy. 2017. *Itäranta. Luontoselvitys 2017.* - Espoon kaupunki, 2017. s. 29 s+5 liites.

Ympäristösuunnittelu Enviro Oy. 2016. *Lausunto kehä I:n kehittämisen vaikutuksista Otsolahden Itämetsän liito-oraviin.* - Espoon kaupunki, 2016. s. 8.